

ATOM, RAZLOG I SREDSTVO NEZAVISNE FRANCUSKE VOJNE POLITIKE

U martovskom broju francuskog vojnog časopisa „Revue de défense nationale” izišao je uvodnik ministra oružanih snaga Pjera Mesmera pod gornjim naslovom.¹ Članak, u stvari, predstavlja izvesnu logičnu vezu sa ranije objavljenim člankom bivšeg načelnika Generalštaba, generala Ajrea, koji je nedavno poginuo u avionskom udesu.²

Razmatranja ministra Mesmera interesantna su jer se on u njima dotiče nezavisne vojne politike Francuske, reorganizacije njene odbrane i oružanih snaga, njihovog opremanja nuklearnim oružjem, francuskog gledanja na odnos između strategijskog i taktičkog nuklearnog oružja itd.

Na početku članka autor, P. Mesmer, ističe da je čugo viačalo mišljenje, koje su zastupali mnogi ljudi — pa čak i državnici, da je posedovanje nuklearnih oružja isključivo pravo najvećih nacija; oni su prihvatili podelu sveta na dva ili tri bloka, kojima rukovodi jedna od velikih sila (SAD, SSSR, a sutra možda i Kina) potčinjavajući sebi druge zemlje — članice bloka, svedene na status šticećenika ili satelita.

Sasvim prirodno, najveće sile su podupirale ovo mišljenje jer je odgovaralo njihovim interesima, a neke male zemlje su ga prihvatale pošto nisu mogle drukčije da postupe.

Postepeno, nakon boljeg upoznavanja naučnih, industrijskih i finansijskih problema koje je trebalo rešiti da bi se stekla atomska sposobnost, a posle detaljnije analize efekata dejstva nuklearnih oružja, došlo se do zaključka da bi Francuska trebalo da iskoristi mogućnosti koje pruža atom kako bi reorganizovala svoju odbrambenu politiku.

Pošto je istakao glavne smernice francuske opšte i odbrambene politike, ministar Mesmer prelazi na razmatranje mesta i funkcije nuklearnih oružja u francuskoj vojnoj politici.

U odnosima sa ostalim svetom, francuska politika se zasniva na aksiomu koji bi se, po Mesmerovim rečima, ovako mogao formulirati: Francuska želi da za sebe zadrži brigu da sama određuje svoje interese i učešće u realizovanju interesa svojih prijatelja i pravo da se njen glas čuje u svakoj prilici i ma gde bilo, ako ona to smatra korisnim, u vezi sa problemima koje postavljaju međunarodni odnosi i očuvanje mira u svetu.

¹ Pierre Messmer ministre des Armées: „L'atome, cause et moyen d'une politique militaire autonome“, *Revue de défense nationale*, mart 1968. god.

² „Vojno delo“ br. 2 za ovu godinu: „Usmerena“ odbrana Francuske ili odbrana „na sve strane“.

Očigledno je da ovakva politika podrazumeva odbijanje svake hegemonije današnjih divova u svetu, ali ne odbacuje ni savezništva ni međunarodnu saradnju. Na primer, ona ne stavlja prepreku učešću Francuske u Atlantskom savezu i Evropskom zajedničkom tržištu, ili sporazumima Francuske o saradnji sa više afričkih zemalja. I obratno, ta politika isključuje pristupanje organizaciji kao što je NATO koja integriranjem oružanih snaga i njihovim stavljanjem pod tuđu komandu, kao i automatičnošću eventualnih vojnih akcija, oduzima francuskoj vladi slobodu odlučivanja u najtežim momentima, tj. kada je u pitanju izbor između mira i rata.

Iz francuske opšte politike, po mišljenju Mesmera, proizilazi, prirodno, i njena odbrambena politika, čiji su ciljevi dobro poznati, pošto su često pominjani. Francuskom odbrambenom politikom treba da se:

— obezbedi nepovredivost nacionalne teritorije;

— podrže interesi Francuske u svetu — ako to okolnosti zahtevaju.

Oba cilja su međusobno povezana, jer bi realizovanje drugog cilja bilo iluzorno ako prvi ne bi bio postignut. Obratno, postignut prvi cilj prirodno navodi zemlju kao što je Francuska na traženje drugog.

Da bi se sačuvao smisao, ističe Mesmer, francuska odbrambena politika ne treba da sputava razvoj zemlje, naročito ekonomski, niti njen mirotvoran uticaj u svetu drugim sredstvima, na primer, kulturnim.

Obezbediti nepovredivost nacionalne teritorije — znači ne ustupiti ništa što bi moglo kompromitovati integritet otadžbine, sigurnost i slobodu Francuza. Pošto bi oružani sukob u Evropi, po autorovom mišljenju, direktno ugrozio Francusku, jer bi borbena dejstva na evropskom tlu, ma kakva bila njihova priroda i ishod, imala za posledicu ogromna razaranja, politika Francuske teži da spreči izbijanje rata. To je tzv. politika odvratanja.

Na ovom pitanju se Evropljani i Amerikanci, u načelu saglasni, u praksi razilaze. Kao i njeni susedi, Francuska bi želela da spreči svaki rat u Evropi; prema tome, ona mora — ako je moguće — da ga predupredi; u svakom slučaju — pribegavajući, ako je potrebno, pretnji masovnim nuklearnim represalijama — ona mora da eventualni napad vrlo brzo zaustavi. Naprotiv, Amerikanci — stalno pod pretpostavkom sukoba u Evropi — mogu sebi dozvoliti, pre no što bi stupili u dejstvo, izvestan rok za razmišljanje, pošto Amerika nije neposredno ugrožena; otuda i proizilazi strategija „gradiranog odgovora” koju su Amerikanci uspeli da nametnu svojim saveznicima u NATO-u, bez nekog njihovog oduševljenja za nju. A ovo sve zato što bi jedna bitka u Evropi mogla da bude „sudbonosna” za Francusku, a da to neminovno ne bude i za Ameriku — pošto se francuska vojna politika razlikuje od politike američke vlade.

Po mišljenju autora, Amerikanci još i danas smatraju zapadnu Evropu glavnim faktorom sopstvene bezbednosti, mada to ne znači da se ovo njihovo mišljenje o ulozi Evrope ne može promeniti. Zbog toga se Francuzi moraju osposobiti da sami odvrte agresora — bilo odakle da se pojavi — čije bi žrtve oni mogli postati.

Koja su sredstva za ovo potrebna Francuskoj? — postavlja pitanje Mesmer.

Pre svega, jedna snaga sposobna da za najkraće vreme zada udarac protivniku na njegovoj teritoriji i da mu — razaranjem važnijih gradova — nanese masovne gubitke; to je strategijska nuklearna snaga.

Danas francusku strategijsku nuklearnu snagu sačinjava 50 nadzvučnih aviona tipa „Mirage IV”, od kojih svaki nosi po jednu atomsku bombu jačine preko 50 kt (tri puta jaču od one bačene na Hirošimu). Avioni-cisterne „KC 135”, za snabdevanje aviona gorivom u letu, omogućuju da se akcioni radijus aviona „Mirage IV” poveća tako da su osposobljeni da se, leteći na vrlo maloj visini, probiju kroz protivnikovu pav-odbranu.

U Francuskoj se diskutuje o efikasnosti ovog sistema oružja; autor ne želi da ulazi u ovu diskusiju, uz jednostavnu napomenu da ni SAD, ni SSSR, niti V. Britanija nisu prepravljali svoje atomske bombardere, čije su performanse, u mnogo čemu, slabije od onih kod francuskih bombardera.

Pošto je sada francuska snaga u pogledu aviona „Mirage IV” kompletirana i operativno sposobna, glavni akcenat je dat tzv. drugoj i trećoj generaciji, tačnije rečeno, drugom i trećem sistemu strategijskog nuklearnog oružja.

Drugi sistem ovog oružja čine balističke strategijske rakete zemlja-zemlja; to su dvostepene rakete, dometa oko 3.000 km, koje se lansiraju pod uglom od 90°. Njihovo punjenje je 2—3 puta jače od onog A-bombe koju nose avioni „Mirage IV”. Ovu snagu sačinjavaće 27 raketa raspoređenih u tri divizion; prvi divizion biće operativno sposoban u 1970. god., a druga dva u 1971. godini.

Treći sistem ovog oružja čine podmornice na nuklearni pogon — lanseri balističkih strategijskih raketa more-zemlja. Francuska će, prema Mesmerovom tvrđenju, imati četiri, a verovatno i pet ovakvih podmornica, od kojih će svaka biti naoružana sa 16 raketa, dometa do 2.500 km; jačina njihovog punjenja iznosiće pola megatona. Prva podmornica, „Redoutable”, porinuta prošlog marta, biće operativno sposobna u 1970. god., a ostale će ući u stroj u razmaku od po 2 godine. Njihova glavna baza se još izgrađuje u luci Brest.

Pre nekoliko nedelja general Ajre otvoreno je postavio pitanje četvrtog sistema strategijskog nuklearnog oružja — balističkih raketa megatonske jačine, globalnog dometa. Važnost ovog problema koji je on pokrenuo više leži u njegovoj aktuelnosti nego u novini, jer je još novembra 1959. godine general De Gol izjavio u Vojnoj akademiji: „Pošto Francuska, eventualno, može biti razorena sa bilo koje tačke na svetu, potrebno je da naša snaga bude osposobljena za dejstvo ma gde na Zemlji”. Ova izjava dobila je u svoje vreme širok odjek.

Pitanje, dakle, nije novo, ali je postalo aktuelno jer se Francuska nalazi u takvom položaju da, uzevši u obzir tehničke i finansijske uslove, vlada treba da odluči da li će, počev od 1970. god., otpočeti izgradnju i ovog sistema oružja kako bi ga dovršila oko 1980. godine. To je važna politička odluka, a i vojno rešenje, jer bi ovaj zadatak mogle da izvrše francuske strategijske snage ili raketama zemlja-zemlja, dometa od 8.000 do 10.000 km, ili nuklearnim podmornicama naoružanim raketama more-zemlja, ili zajedničkom upotrebom ova dva oružja.

Pošto je ovaj četvrti sistem oružja globalnog dometa, on je time dostigao granicu; niko danas, po Mesmerovom mišljenju, ne predviđa da nuklearnom oružju odredi ciljeve izvan Zemljine kugle i njene neposredne okoline (govori se o naoružanim satelitima, mada bi njihovi ciljevi bili na zemlji ili, eventualno, drugi sateliti). Postojeći sistemi oružja treba da se stalno prepravljaju i usavršavaju u tehničkom pogledu da bi se, na primer, povećala njihova tačnost, da bi im se omogućilo lakše savlađivanje protivnikove protivraketne odbrane — tj. olakšalo prodiranje. Međutim, što se tiče dometa i moći kod ovih sistema, Mesmer smatra da je tu nastupio izvestan predah.

Francuskim strategijskim nuklearnim oružjima priključiće se, počev od 1972. god., dva sistema taktičkog nuklearnog oružja. KoV će dobiti raketu „Pluton” koja se lansira sa rampe montirane na šasiju tenka AMX30; njen domet je od 10 do 120 km, punjenje od 10 ili 25 kt. Snage RV i mornaričke avijacije dobiće, kao taktičko nuklearno oružje, avionsku bombu jačine 25 kt, namenjenu avionima tipa „Mirage III E” i „Jaguar”. Nuklearna punjenja oba ova taktička oružja su istovetna, pa se mogu međusobno zamenjivati; otuda se ponekad za njih upotrebljava i naziv „opšte taktičko nuklearno oružje”. Predviđeno je da se izradi 150 taktičkih nuklearnih oružja, od kojih će dve trećine biti namenjene francuskoj KoV.

Mesmer smatra da treba insistirati na činjenici da strategijska i taktička nuklearna oružja nisu odeljena jedna od drugih tako dubokim jazom kao što su to neki hteli da prikažu. Po njegovom mišljenju, taktičko nuklearno oružje iste je prirode kao i strategijsko; međutim, potpuno se razlikuje u pogledu vojne i političke upotrebe od najmoćnijih klasičnih eksploziva, artiljerijskih granata ili avionskih bombi, te se ne može smatrati „super-artiljerijom”. Razlika koju su ponekad želeli da istaknu između ove dve vrste oružja u odnosu na njihove ciljeve — od kojih bi jedni bili vojni, a drugi demografski — je nestvarna, izuzev za izvesne pomorske ciljeve na otvorenom moru. Na zemlji, sem u velikim pustinjama, a u Evropi svakako, gustina stanovništva i nagomilanošć naseljenih mesta su takvi da bi upotreba taktičkog nuklearnog oružja nanela mnogo više gubitaka civilnom stanovništvu nego mehanizovanim jedinicama — pravilno rasutim i zaštićenim svojim oklopima. Broj žrtava i ruševine izazvali bi strah koji bi se brzo proširio i čije granice niko ne može da predvidi.

Zbog toga je, smatra Mesmer, potrebna tačno određena vladina kontrola — svaka inostrana se isključuje — kako nad taktičkim nuklearnim oružjem tako i nad strategijskim. Zbog toga su u francuskoj politici odbrane taktička nuklearna oružja nerazdvojiva od strategijskih.

Iz godine u godinu nuklearno naoružanje se širi u francuskim oružanim snagama: strategijskim vazduhoplovnim snagama pridružiće se kroz dve godine rakete zemlja-zemlja i nuklearne podmornice; kroz četiri godine divizije u okviru „operativnih snaga” dobiće rakete „Pluton”, a vazduhoplovstvo i mornarička avijacija taktičke atomske bombe.

Iz ovoga proizilazi da će, sa vojnog stanovišta, razlika između nuklearnih i nenuklearnih snaga postati u Francuskoj sve više veštačka, jer sve francuske oružane snage treba da se postupno snabdeju nu-

klearnim oružjem i reorganizuju — kako bi se obezbedila stalna zaštita ovog oružja, ono upotrebilo ako to bude potrebno, odnosno iskoristili efekti njegovog dejstva.

Međusobno suprotstavljanje ovih dveju kategorija oružanih snaga (nuklearnih i konvencionalnih), koje je ponekad isticano, sve više će se gubiti jer svaka ima svoje zadatke. Ako nuklearna oružja treba da predstavljaju suštinu francuske vojne moći, ne znači da će zameniti ostala; štaviše, ona imaju potrebe za drugim oružjem; nuklearna oružja svakako neće dovesti do toga da druga iščeznu.

Još u doba mira, bezbednost nuklearnih snaga i nuklearnih opita na kopnu, moru i u vazduhu zahteva da se pozovu, u znatnoj srazmeri, francuske pomorske eskadre, snage protivavionske odbrane, pa čak i teritorijalne odbrane. Tako, na primer, francuska serija gađanja na Pacifiku mobilisala je tokom 6 meseci u 1966. god. i mobilisaće za isto toliko vremena u 1968. god. trećinu francuske flote.

Intervencija izvan Evrope, makar ograničena na kratkotrajne akcije — što isključuje kampanje kao što su bile one u Indokini ili Alžiru — zahteva „klasična“ kopnena, pomorska i vazduhoplovna sredstva koja se ne mogu zanemarivati.

Najzad, izvesno je da u okviru operativnih snaga Francuska treba da raspolaže, u dovoljnom obimu, snagama za vazdušnodesantne operacije koje bi:

— omogućile francuskoj vladi i vojnom rukovodstvu da budu informisani o stvarnim namerama agresora i da na taj način raspolažu potrebnim vremenom kako bi ga odvratili;

— primorale protivnika (koji bi sa realnim izgledima na uspeh pokušao da napadne) da angažuje tolika sredstva koja bi ga označila kao očiglednog agresora i izložila masovnom i opravdanom nuklearnom odgovoru.

Ove operativne snage ograničene su na pet divizija koje su opremljene taktičkim nuklearnim oružjima i osposobljene za borbu u nuklearnom ambijentu, uz odgovarajuću podršku iz vazduha.

U vidu zaključka, autor — Pjer Mesmer — želi da učini tri napomene:

a) Francuska vojna politika nameće oružanim snagama nov stil života i rada. Pošto verovatnoća uspešnog odvratanja zavisi, u velikoj meri, od sposobnosti francuskih nuklearnih snaga da, na osnovu vladinog naređenja, odmah stupe u dejstvo, to stalna pripravnost strategijskih vazduhoplovnih snaga i protivavionske odbrane, a uskoro i stalno patroliranje nuklearnih podmornica treba da postanu pravilo.

U prekomorskim intervencijama uspeh zavisi, gotovo uvek, od brzine pa, prema tome, i od toga da li se raspolaže snagama za intervenciju i sredstvima za njihov brz transport.

Snage teritorijalne odbrane i žandarmerija, kada obezbeđuju osetljive tačke strategijskih nuklearnih snaga, treba da se pridržavaju istih pravila i da primene isti stil rada kao i oružane snage.

Ukratko, to znači da sva francuska nuklearna sredstva, kao i znatan deo drugih sredstava, treba da budu još u vreme mira neprekidno

operativno sposobna. Ova obaveza i sve više tehnički karakter vojničkog zanata smanjuju, mada to ne znači da one i potpuno iščezavaju, ulogu rezervi i značaj mobilizacije koji su sve do sada bili glavna osnova francuskog vojnog sistema.

b) Ovakva vojna politika ne iscrpljuje francuska naučna i industrijska sredstva; to dokazuju ostvareni rezultati, a osim toga, ona ne prekoračuje ni finansijska sredstva. Činjenica da je stopa godišnjeg porasta francuskih vojnih kredita između 1960. i 1967. god, iznosila, u proseku, 4,73%, dok je prosečna godišnja stopa porasta bruto produkta prelazila 8,04%, pokazuje da su francuski programi naoružavanja i vojni efektivni usaglašeni sa planovima razvoja. Sa stanovišta opšte politike, ova konstatacija je od suštinskog značaja.

Ako u toku idućih godina vojni krediti budu zadržali sadašnju srazmeru sa bruto produktom, nema sumnje da će francuski programi biti realizovani bez većih teškoća.

c) Nuklearno naoružanje Francuske je, po mišljenju Mesmera, sada svršena i neopoziva činjenica. Istina je da ima još vojnih rukovodilaca koji zahtevaju nuklearna oružja zbog njihove ogromne moći, ali se ne mire sa žrtvovanjem „pešadijskih bataljona” i velikih mornaričkih ili vazduhoplovnih eskadri; na suprotnoj strani, mnogi civili zamišljaju da sistemima nuklearnih oružja može efikasno da rukuje samo nekoliko hiljada specijalista u jednom ratu „pritisikom na dugme”. Preterana privrženost prošlosti, kao i skok zatvorenih očiju u budućnost, obeležavaju sve periode velikih promena.

Istina je isto tako da nuklearno naoružanje ne prihvataju svi francuski građani. Francuska politika, kao što je pomenuto u početku članka, zasniva se na jednom aksiomu, tj. na jednoj očiglednoj istini, ali koja se ne može direktno dokazati. Ne treba se čuditi ako neki, odbijajući aksiom o nezavisnoj vojnoj politici, prihvataju (otvoreno ili ne priznavajući to) suprotan predlog, tj. hegemoniju jedne vrlo velike sile kojoj bi oni hteli da ponovo povere odbranu zemlje.

Na kraju članka Mesmer podvlači da se francuska vojna politika sada ne može više preokrenuti; niko u Francuskoj, po njegovim rečima, neće baciti atomske bombe u staro gvožđe, niti preraditi nuklearne podmornice u one sa dizel-motorom, kao što niko neće zatvoriti tvornicu u Pjerelatu, niti učiniti da se Francuska ponovo vrati u NATO. Uostalom, činjenica je da niko nije ni predložio bilo koju od ovih mera.

Mada je istina, završava autor svoja razmatranja, da se svi Francuzi nadaju da će doći dan kada će sporazum o razoružanju, tj. atomskom razoružanju, biti mogućan, vrlo ih je malo koji veruju da će do tog sporazuma doći već sutra.

V. H.

AUSTRIJSKI BUNDEŠHER I NJEGOVI PROBLEMI

Nedavno je u poznatom švajcarskom vojnom časopisu objavljen članak o austrijskoj vojsci i njenim osnovnim problemima.¹ Autor daje sažetu, a ipak preglednu analizu razvoja i sadašnjeg stanja austrijske odbrane i njenog Bundeshera koja pruža približnu sliku o vojnim problemima Austrije.

ZAKON O BUNDEŠHERU I VOJNA OBAVEZA

Zakon o stvaranju Bundeshera donet je ubrzo posle potpisivanja Državnog ugovora od 1955. godine, kojim je Austrija postala nezavisna republika. Prema tom zakonu Bundesher je, u stvari, oružana sila države, a obrazuje se i popunjava na osnovu opšte vojne obaveze. Namenjen je za čuvanje granica republike, zaštitu ustavnog uređenja, održavanje unutrašnjeg reda i bezbednosti, kao i za pomoć u slučajevima prirodnih katastrofa. Predsednik republike je ujedno i vrhovni komandant. Pravo naređivanja jedinicama, po pravilu, ima ministar odbrane, i to preko komandanata kojima je povereno komandovanje jedinicama i rukovođenje obukom (prema uputstvima ministra). Pri predsedništvu vlade postoji savet odbrane koji raspravlja o najvažnijim vojnim pitanjima i preporučuje mere koje, po njegovom mišljenju, treba usvojiti. Radom saveta rukovodi savezni kancelar, a njegov član je, pored ostalih, i „generalni inspektor trupa”. On je po rangu najstariji oficir i raspolaže potrebnim inspeksijskim i disciplinskim ovlašćenjima, ali ne i pravom komandovanja, koje se na njega prenosi samo u ratu („u slučaju upotrebe oružane sile”).

Pravo naimenovanja i unapređivanja aktivnih i rezervnih oficira pripada predsedniku republike koji za neke članove može to pravo preneti i na ministra odbrane.

Vojnoj obavezi podležu svi sposobni građani od 18 do 50 godina starosti. Svi sposobni (100%) mladići pozivaju se na odsluženje vojnog roka koji traje 9 meseci. Svaka služba preko 9 meseci je dobrovoljna, pri čemu treba razlikovati ove dve kategorije: „produženi vojni rok” (od 12 do 15 meseci) i „vojnici na određeno vreme” (od 3 do 9 godina). U ovu kategoriju spadaju vojnici — specijalisti (vozači tenkova, pripadnici jedinica veze i vazduhoplovstva i sl.), kao i podoficiri.

¹ *Das österreichische Bundesheer und seine Probleme*, von General-major a. D. Hans Kissel, *Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift*, decembar 1967. god.

Po odsluženju vojnog roka, obveznici prelaze u rezervu. Interesantno je da se rezervisti mogu pozivati na vežbu u toku jedne godine najviše do 4 dana. Vojno rukovodstvo smatra, kako to ističe autor članka, da bi trebalo odrediti duže trajanje vežbi, ali su otpori pojedinih političara tako jaki da se zasad na tu promenu ne može računati.

Za staranje o vojnim obveznicima nadležne su „komande za popunu” koje su u okviru teritorijalne organizacije, a službu u njima obavljaju aktivne starešine.

Samo svršeni maturanti mogu da postanu aktivni oficiri. U stvari, to mogu da postanu i podoficiri — ukoliko ih pretpostavljeni oceni da su pogodni za unapređenje u oficirski čin i ako naknadno završe maturu.

Veliki uticaj na izgradnju i ustrojstvo Bundeshera imaju odredbe Državnog ugovora od 1955. između okupacionih sila (SSSR, SAD, Vel. Britanije i Francuske) i Austrije, na osnovu kojih je ponovo uspostavljena „nezavisna i demokratska Austrija”. Uskoro zatim donet je poseban ustavni zakon o neutralnosti Austrije („... proglašava trajnu neutralnost. Austrija će je svim raspoloživim sredstvima održavati i braniti”). U jednoj odredbi zakona se kaže da Austrija „u čitavoj svojoj budućnosti neće pristupiti nikakvom vojnom savezu, niti dozvoliti stvaranje inostranih vojnih baza na svojoj teritoriji”. Time se ona opredelila za „oružanu neutralnost”, a uloga Bundeshera je da, svojom odbrambenom snagom, odvraća druge zemlje od povrede njene neutralnosti, odnosno da je u slučaju agresije brani. Autor smatra da, zbog vojnih odredbi Državnog ugovora, ovaj zadatak nije lak. Ovim odredbama Austriji se zabranjuje posedovanje nuklearnih oružja, teških oruđa koja bi mogla da posluže za masovno uništavanje, bilo kakvih vrsta raketa i topova sa dometom preko 30 km i dr. („... ne sme da ih poseduje, niti da ih izrađuje i ispituje”). Austrija je više puta pokušavala da navedene odredbe ublaži, ali dosad bez uspeha, te po mišljenju autora — njihov praktičan značaj svakako treba imati u vidu. Bez vođenih pt-raketa otežana je pt-odbrana, a bez pav-raketa onemogućena je efikasna PVO, naročito ako se ima u vidu da Austrija ne raspolaže ni modernim lovcima-presretačima. Autor navodi da zbog toga Austrija nije mogla, za vreme bliskoistočne krize 1958. god. da spreči preletanje američkih aviona preko Tirola.

IZGRADNJA I USTROJSTVO BUNDESHERA

U toku prvih pet godina Bundesher se izgrađivao pod teškim uslovima. Pored već pomenute zabrane nekih vrsta naoružanja, u Bundesher nisu smeli da se prime oficiri čina pukovnika i višeg koji su služili u nemačkom Vermahtu. Ratni materijal nemačkog porekla nije smeo — niti danas sme — da se koristi. I samo austrijsko stanovništvo je, kao posledica „preziranja svega vojničkog posle 1945. god.,” pokazivalo „potpuno nerazumevanje” i posmatralo vojsku samo kao „pomoć u slučajevima prirodnih katastrofa ili kao jeftinu radnu snagu”. Autor žali što austrijski parlament „nije bio, pa i danas još nije, spreman da za narodnu odbranu odobri više od 4 do 5% državnog budžeta (oko 100

miliona dolara)". Radi poređenja, u članku se daju sledeći podaci o procentu budžeta za narodnu odbranu nekih zemalja za 1965. god.: Austrija — 4,3⁰/₀, Švedska — 16,6⁰/₀, Švajcarska — 31,2⁰/₀ Savezna Republika Nemačka — 31,8⁰/₀ i SAD — 49,7⁰/₀. U odnosu na nacionalni dohodak, to bi izgledalo ovako: Austrija — 1,2⁰/₀, Švajcarska — 2,5⁰/₀, Švedska — 4,1⁰/₀, SRN — 4,5⁰/₀ i SAD — 7,2⁰/₀.

Tek posle pet godina došlo je do planske izgradnje Bundeshera. Vlada je 1961. god. odlučila da se narodna odbrana ne ograniči samo na vojni sektor, već da se proširi i na civilni, kao i privredni sektor. Već 1962. god. došlo je do reorganizacije sa dvojakim ciljem. Prvo, stvorene su stalne „operativne snage” koje bi se, prema principu „gašenja vatre”, upotrebile, na najbrži način, u ugroženom delu zemlje. Drugo, stvorena je duboko ešelonirana „teritorijalna odbrana”. Sem toga, dopunske komande su uključene u novoobrazovane teritorijalne vojne komande, čija se područja poklapaju sa teritorijama devet saveznih zemalja.

Prema tvrđenju autora, sadašnje stanje Bundeshera je sledeće:

Saveznom ministarstvu za odbranu (ministar — civilna ličnost, a generalni trupni inspektor — general) su potčinjene:

jedinice (pod neposrednim rukovodstvom ministra odbrane) za vezu, za važnije i specijalne zadatke — tu spada nekoliko viših (združenih) artiljerijskih jedinica, pionirskih (inžinjerijskih) jedinica i jedinica veze, kao i gardijski (pešadijski) bataljon za državne svečanosti;

stručne i rodovske škole, kao akademija zemaljske odbrane (u Beču), vojna akademija (u Bečkom Novom Mestu), podoficirska škola (u Ensu), lovačka (pešadijska) škola, pionirska (inžinjerijska) škola itd.;

tri grupna (vojna) područja, tj. grupe I, II i III. Svako područje ima sledeće jedinice: po jednu tenkovsku, inžinjerijsku i protivavionsku višu (združenu) jedinicu, jedinicu veze i puk za snabdevanje, operativne brigade i nastavni puk, kao i odgovarajuću teritorijalnu organizaciju. Nastavni pukovi u slučaju mobilizacije predstavljaju jezgro za 2, 8. i 10. rezervnu lovačku brigadu.

Grupa I (u Beču) ima 1. lovačku brigadu u Ajzenštatu, a 3. i 9. oklopno-grenadirsku u Kremsu i Gecendorfu.

Grupa II (u Gracu) ima 5. i 7. lovačku brigadu u Gracu i Klagenfurtu.

Grupa III (u Salcburgu) ima 6. lovačku brigadu u Insbuku i 4. oklopno-grenadirsku u Lincu.

Prema tome, Austrija u doba mira ima ukupno sedam motorizovanih združenih jedinica prvog strategijskog ešelona — 4 lovačke i 3 oklopno-grenadirske brigade;

vazduhoplovne snage, sa jedinicama avijacije, PVO, veze, kao i jedinicama za osmatranje i javljanje. Avijacija se sastoji od 4 eskadrole helikoptera, 2 lovačko-bombarderske eskadrole, jedne lake transportne i tri školske eskadrole. Avioni su starijih tipova i najvećim delom švedskog porekla;

vojne komande, pri vladama saveznih zemalja, čijim radom rukovode zamenici komandanata grupa (svaka grupa obuhvata terito-

riju od nekoliko zemalja). Vojnim komandama su potčinjene sve teritorijalne jedinice i ustanove, komandanti mesta, kasarni i vežbališta.

U članku se zatim iznose sastavi, naoružanje navedenih jedinica operativne vojske (prvog strategijskog ešelona).

Lovačka (u stvari pešadijska) brigada sastoji se od štaba i štabnog bataljona (štabna četa sa izviđačkim vodom, četa veze, inžinjerijska, pt-četa i pozadinsko-transportna), dva lovačka bataljona (štabna četa sa delovima za snabdevanje, tri lovačke čete od po 3 voda i jednim odeljenjem srednjih minobacača i teška četa sa 1 inžinjerijskim vodom, 2 pt-voda bestrzajnih topova i 1 vod teških minobacača), nastavnog bataljona, artiljerijskog diviziona (štabna baterija, dve baterije pojskih haubica 105 mm, pav-baterija topova 20 mm). S obzirom na to što su 6. i 7. brigada — brdske (planinske) jedinice, one imaju u svom sastavu i po četvoro tovarne stoke.

Oklopno-grenadirska brigada sastoji se od štaba i štabnog bataljona (oklopna štabna četa, oklopni izviđački vod, oklopna četa veze, oklopna inžinjerijska i pozadinsko-transportna četa), tenkovskog bataljona (štabna četa, tri tenkovske čete od po 17 tenkova — američki M. 60A1 ili M. 47), oklopnog-grenadirskog bataljona (štabna četa, dve oklopno-grenadirske čete od po 3 voda sa ukupno 16 oklopnih transportera tipa „Saurer”), nastavnog bataljona i oklopno-artiljerijskog diviziona (oklopna štabna baterija, dve baterije od po 5 oklopnih haubica 105 mm, jedna oklopna pav-baterija od 12 oruđa M. 42).

Nastavni bataljoni predstavljaju u slučaju mobilizacije jezgra za treći lovački, odnosno drugi oklopno-grenadirski bataljon brigade.

Glavno naoružanje u četi su jurišna puška M. 58, puškomitraljez (mitraljez) M. 42 i minobacač 80 mm. U teškim četama se nalaze bestrzajni pt-topovi 106 mm i minobacači 107 ili 120 mm. U artiljerijskim divizionima su haubice 155 mm, topovi 155 mm i raketni bacači 130 mm.

Među lakim vozilima ističe se tzv. „Haflinder”, u stvari, malo i vrlo pokretljivo vozilo; može da savlađuje i veoma strme nagibe, pa je nezamenljivo na brdsko-planinskom zemljištu kao komandno vozilo i za vezu. Za planinsko zemljište, pored često nepouzdanih radio-uređaja, koriste se i teleprinteri (švajcarskog porekla) koji se uvode sve do bataljona.

Teritorijalne jedinice se obrazuju od rezervista, na teritorijalnom principu i to samo u slučaju agresije. U doba mira se mogu formirati samo za četvorodnevne vežbe, tj. jednom godišnje.

Godine 1962. počelo je formiranje graničnih četa, svaka jačine 200 ljudi, od kojih se ponegde obrazuju i bataljoni. Dosad je formirano 60% tih četa (14.400 vojnika). Predviđene su da pojačaju kontrolu granica u slučaju kriza i da sprečavaju manje upade. U slučaju većih napada izvode zadržavajuću odbranu. Na svim važnijim pravcima na raspolaganju im stoje utvrđenja stalnog tipa (negde su još u fazi planiranja i izgradnje). Autor ističe da se ove čete popunjavaju iz prigraničnih regiona, da se lična oprema i naoružanje nalaze kod rezervista, dok su četno naoružanje i ostala oprema na centralnom zborištu. Interesantno

je to što svaka četa ima pionire (za zaprečavanje), pt-sredstva i dva minobacača 80 mm, a razmatra se i uvođenje teškog pancerafausta „Karl Gustav“ (uspešan domet mu je 400 m).

Odnedavno je počelo formiranje „četa za osiguranje“ koje treba da osiguravaju pozadinu operativnih jedinica, prelaze preko reka, saobraćajne centre, planinske prevoje i sl. Ukupno treba da se formira 140 takvih četa od po 200 vojnika.

Granične čete i one za osiguranje obrazuju „Landwehr“ (domobranstvo), tj. mobilizacijsku armiju koja će biti brojno jača od operativnih snaga. Najveći problem predstavlja nedostatak nižih starešina (komandira odeljenja i vodova) koje je teško stvoriti za svega 9 meseci.

Bundesher u vreme mira raspolaže sa 55.000 vojnika, od čega je 14.000 stalni sastav, a oko 41.000 se nalazi na odsluženju roka, zatim sa 300 oklopnih vozila (tenkova, oklopnih transportera i specijalnih tenkova), 2.600 teških kamiona i oko 150 aviona.

Postoje mišljenja, ističe autor, da je posledica kratkog vojnog roka nepotpuna obuka, kao i da nema dovoljno sposobnih komandira odeljenja (iz izveštaja o manevru 1965. god.). Vozni park je veoma zastareo i teško bi mogao da zadovolji ratne zahteve. Pešadija, koja predstavlja elitni deo austrijskih oružanih snaga, ne može, zbog brojno slabe artiljerije, da računa na dovoljnu artiljerijsku podršku. Osim toga, i podrška avijacije KoV je vrlo problematična. Izgradnja savremenog vazduhoplovstva i PVO tek je počela.

Isto tako postoje mišljenja da je besmisleno da mala zemlja daje znatna sredstva za avijaciju. Autor smatra da je upravo arapsko-izraelski rat još jednom pokazao da je avijacija male zemlje krajnje osetljiv instrument. U slučaju uspešno izvedenog iznenadnog napada, a naročito ako napadač ima vazдушnu nadmoćnost, veoma su male šanse da avijacija druge strane preživi. Zapravo, neki izgledi postoje jedino ako se ta avijacija oslanja na lovce koji vertikalno poleću a smešteni su, kao u Švajcarskoj, u stenovite pećine. Aerodromi sa dugim poletno-sletnim stazama isuviše su osetljivi.

NEKA RAZMATRANJA O ODBRANI ZEMLJE

Pošto je objavila „stalnu“ neutralnost, Austrija nema pravo da otpočne rat, ali je zato spremna da svoje granice brani „svim raspoloživim sredstvima“.

Kada se razmatra njena odbrana moraju se uzeti u obzir ovi činioci: položaj zemlje u opštem odnosu snaga u svetu, njen geografski položaj, protezanje granica, priroda zemljišta, vlastite i snage mogućih agresora.

Austrija se nalazi između dva bloka. Dužina njenih granica sa zemljama istočnog bloka iznosi 900 km, a isto toliko i sa zemljama zapadnog bloka (Sa SR Nemačkom 500 km, a sa Italijom 400 km). Granica prema neutralnoj Švajcarskoj iznosi svega 150 km. Kako ističe autor, granice prema Čehoslovačkoj, Mađarskoj i Jugoslaviji su teže za od-

branu (pošto je brdsko-planinsko, a negde i ravničasto zemljište), dok su prema Nemačkoj i Italiji lakše (visoko-planinsko zemljište).

Prema autorovoj proceni, pored mogućnih lokalnih sukoba sa susjednim državama, najveću opasnost za austrijsku neutralnost predstavljao bi sukob Zapad — Istok. Naime, pošto je Francuska istupila iz NATO-a i postala „krajnje neizvestan” saveznik, neutralna barijera koju sačinjavaju Austrija i Švajcarska odražavaće se još negativnije na snage Zapada, jer je ova barijera sada produžena do Atlantika i hermetički odvaja „centar” NATO-a (SR Nemačka) od njegovog „juga” (Italija). Zapad će se naći pred velikim iskušenjem da silom uspostavi vezu između snaga „centra” i „juga”. A i Istok bi eventualno mogao pokušati da zauzme tirolske planinske prevoje — bilo da bi preduhitrio Zapad, ili da bi, u vezi sa zamišljenim prodorom dolinom Dunava, obezbedio za jugu glavnu operaciju kroz SR Nemačku.

Iz ovakve procene autor izvlači zaključak da se Austrija mora pripremiti za odbranu čitave, oko 2.000 km duge, granice (sem one prema Švajcarskoj). Za tu svrhu ona raspolaže sa svega 10 operativnih brigada (7 aktivnih i 3 po mobilizaciji), 120 graničnih i 140 osiguravajućih četa — ukupno oko 125.000 vojnika. Na nekih 300.000 rezervista ne može se mnogo računati jer su — usled nemogućnosti pozivanja na vežbu (osim na 4 dana, što je svakako nedovoljno) — praktično „nepotrebni”.

Radi poređenja autor uzima primer Švajcarske. Sa svojih 5,9 miliona stanovnika ona može, u roku od 16 do 48 časova, da pripremi za odbranu granice (duge 1.300 km) prilične snage: 3 mehanizovane, 3 pešačijske i 3 brdske divizije (ukupno 9 operativnih divizija), 3 granične divizije, 18 graničnih i tvrđavskih brigada, kao i 6 teritorijalnih brigada — ukupno 700.000 vojnika, 500 tenkova i 400 aviona. Njen položaj, oblik i priroda zemljišta, uz oslonac na snažnu armiju i mnogobrojna stalna utvrđenja, omogućavaju lakšu odbranu.

Poučan je i primer Izraela koji je, za nedavni sukob sa arapskim zemljama, uspeo da od svega 2,65 miliona stanovnika angažuje 275.000 vojnika, 800 tenkova i 350 aviona, i to u roku od 48 do 72 časa.

Autor podvlači razliku između Izraela i Austrije. Izrael je u mogućnosti da preduzme i preventivni napad, dok Austrija, kao neutralna zemlja, mora da sačeka napad, a njene snage samo u protivnapadu smeju da pređu austrijske granice. Ovo iščekivanje napada svakako ne predstavlja prednost — takva zemlja se mora u organizacijskom, operativnom i taktičkom pogledu, a isto tako i u psihološkom (opasnost od panike), pripremiti za dejstvo iz „pozadine”, što je teže od ofanzivnog planiranja. Autor smatra da položaj Austrije otežava i brojna i materijalna nadmoćnost njenih istočnih suseda. Pri tome navodi sledeće podatke: Čehoslovačka ima 14,25 miliona stanovnika, a njenu mirnodopsku armiju sačinjavaju 220.000 vojnika, 3.200 tenkova i 700 aviona; Mađarska ima 10,25 miliona stanovnika, a njena mirnodopska armija 109.000 vojnika, 1.000 tenkova i 150 aviona; Jugoslavija ima 19,53 miliona stanovnika, a 264.000 vojnika, nepoznat broj tenkova i 400 aviona, uz napomenu da su tenkovi i avioni savremeni. Sve tri države, kako autor ističe, imaju veliki broj obučениh rezervista, koje mogu mobilisati u kratkom roku.

U dnevnoj štampi i vojnoj publicistici mnogo se raspravlja o koncepciji austrijske odbrane i samom Bundesheru.

Početakom 60-tih godina bilo je prigovora, tvrdi autor članka, da postojeća koncepcija „neposredne odbrane granica“ nije izvodljiva. Kritičari su smatrali da Bundesher može uspešno da brani neutralnost zemlje — s obzirom na nadmoćnost neprijatelja — jedino naslonom na planine, a za to je potrebna samo pešadija. Borba na otkrivenom zemljištu, pri postojećem odnosu snaga, bila bi vrlo kratkotrajna.

U poslednje vreme u austrijskoj štampi se manje govori o koncepciji, a pretežno o snazi i vrednosti Bundeshera uopšte. Ima mišljenja, tvrdi dalje autor, da Bundesher, uz postojeća finansijska sredstva, nije „sposoban za dejstvo“ i da tu ne pomažu ni „najlepše“ koncepcije odbrane. Bundesher, po njegovom mišljenju, nije u stanju da izvrši svoj zadatak, jer se ni vlada ni političke partije ne staraju mnogo o njegovoj spremnosti za rat.

U jednom članku se navodi da se i u inostranstvu smatra da Austrija nije u stanju da spreči povredu neutralnosti i prolaz stranih trupa preko njene teritorije. Prilikom velikih manevara 1967. god. u Čehoslovačkoj bio je, navodno, planiran prolaz izvesnog dela snaga kroz jednu pograničnu austrijsku oblast; za ovo je bilo predviđeno svega 240 minuta. Autor smatra da bi se iz toga morali izvući potrebni zaključci.

U vodećem austrijskom vojnom časopisu jedan viši vojni rukovodilac zahteva strukturalnu promenu austrijskog odbrambenog sistema, jer je sada „neekonomičan“. Na borbenu gotovost Bundeshera naročito se nepovoljno odražava činjenica što operativne jedinice dobijaju nove vojnike 4, a delimično i 8 puta godišnje. On predlaže sledeće rešenje: podelu vojske na malu stajaću i masovnu mobilisanu. Stajaća vojska bi se sastojala pretežno od tehnički dobro opremljenih trupa, sa produženim vojnim rokom (od najmanje 18 meseci) za njene pripadnike i statusom rezervista od najviše 5 godina. Mobilisana vojska, naoružana relativno jednostavnim, ali ipak efikasnim oružjem, oslanjala bi se na celokupne izvore zemlje i fortifikacijski uređeno zemljište. Vojni rok za njene pripadnike bio bi kraći, a vojna obaveza kao i do sada (do 50-te godine starosti), ali sa pozivanjem na više dužih vežbi. Mobilisana vojska, slično milicijskim sistemima, imala bi i teritorijalne i operativne jedinice. Uostalom, kombinacija dvaju različitih sistema nije ništa „neobično“ kod demokratskih država.

Na osnovu iznetog autor zaključuje da parlament i vlada Austrije još nisu svesni osetljivog položaja zemlje i značaja obaveza koje je Austrija preuzela proglašavanjem „stalne“ neutralnosti. Da bi se i drugi ubedili u verodostojnost austrijske neutralnosti nije dovoljna samo vojska. Parlament i vlada bi morali, po mišljenju autora, da obezbede pomoć velike većine austrijskog naroda u pripremi i odbrani zemlje.

M. Jov.

PRIMENA ELEKTRONSKIH RAČUNARA U ARMII SAD*

NEKI NOVI ASPEKTI

Primena elektronskih računara u oružanim snagama SAD dobija nove dimenzije, pogotovu posle njihove upotrebe u vijetnamskom sukobu. Zbog toga se u ovim člancima i govori o „vatrenom krštenju elektronskih računara”, kao i o tome da su oni do sada u Vijetnamu imali veoma značajnu vojnu ulogu, te da njihova primena otvara novu eru u taktici. Radi ispitivanja i uvođenja elektronskih računara korišćene su američke trupe stacionirane u Evropi i one angažovane u Vijetnamu.

Program masovnog uvođenja elektronskih računara u opremu oružanih snaga SAD, ističe se u člancima, zacrtao je dosadašnji „šef” Pentagona Robert Maknamara.

Iako je osnovni zadatak prilikom uvođenja mehanografskih uređaja i elektronskih računara u opremu oružanih snaga SAD bio modernizovanje armije, odnosno da oni preuzmu vođenje personalne evidencije, kao i materijalnog i finansijskog poslovanja i sl., sada se elektronski računari sve više razvijaju u vojne svrhe, sa strategijskom, operativnom i taktičkom namenom.

Koliki je značaj elektronskih računara za mobilnost armije i sistem snabdevanja oružanih snaga SAD, vidi se iz analize koja je izvršena kada je Francuska istupila iz integrisane vojne organizacije NATO-a, odnosno kada je predsednik De Gol postavio zahtev za evakuaciju američkih trupa iz Francuske. Naime, ove trupe su jednostavno evakuisane i prebačene na novo mesto, dok su se namesto vojnih elektronskih računara koji su bili instalirani u Francuskoj, u Orleanu i Verdenu, morali prethodno duplirati računari u pokretnom centru u SR Nemačkoj, kako se ne bi poremetio ceo sistem snabdevanja u Evropi. Zbog toga su dva elektronska sistema iz Francuske zamenjena i objedinjena elektronskim računarom IBM-sistema 1460.

Elektronski računari IBM 7010 i 1460, koji su pokretni i instalirani u železničkim vagonima u SR Nemačkoj, predstavljaju srce u sistemu snabdevanja američke armije u Evropi. Ovi sistemi omogućavaju evidenciju oko 250.000 vrsta materijala koje se nalaze u raznim skladištima; oni primaju dnevno oko 10.000 zahteva (trebovanja) od 1.500 jedinica.

* Ovo je, u stvari, prikaz sledećih članaka: *Aircraft and Automation Enhance Army Capabilities in the Field*, *Armed Forces Management*, SAD, International Edition, jul 1967. god. i *Baptism of fire for computers*, *Business Week*, SAD, 22. april, 1967. god.

Američka armija, vazduhoplovstvo, mornarica i mornarička pešadija sve više upotrebljavaju elektronske računare za pripremu i praćenje borbenih dejstava u Vijetnamu, naročito u zoni borbenih dejstava i kada su u pitanju neprohodni tereni. Ovi elektronski računari predstavljaju delove instaliranih elektronskih sistema u Sajgonu, na Okinavi i na Havajima.

Mornarička pešadija upotrebljava tri specijalna elektronska sistema IBM 1041s koji su odmah iza borbenih jedinica radi obezbeđivanja personalne evidencije, kao i evidencije o sistemu snabdevanja.

Američka armija ima 18 uređaja (sistema bušenih kartica) radi evidencije na nivou divizije. Preko sistema bušenih kartica vodi se evidencija o utrošku rezervnih delova, municije i drugih potreba jedinica na frontu.

General Grin-mlađi, komandant američke mornaričke pešadije, izjavio je da će biti izgrađen objedinjeni elektronski informativni sistem koji će prikupljati i dostavljati informacije o ljudstvu, operacijama, pozadinskom obezbeđenju, snabdevanju i finansijama; sve ovo, prema njegovom mišljenju, treba da pomogne komandantu u donošenju odluke.

Američka armija i mornarička pešadija predviđaju lake pokretne sisteme za automatsku obradu podataka na bojištu, tako da će se možda već u sledećoj dekadi obezbediti dobijanje zahteva od jedinica sa linije fronta za podršku i objedinjavanje vatre. Zbog toga su za rat u Vijetnamu konstruisani i razvijeni tranzistorski elektronski kompjuteri, mobilni, malih dimenzija, ali velikih kapaciteta. Oni služe za snabdevanje američkih trupa u Vijetnamu, te su zaštićeni posebnim uređajima za klimatizaciju i smanjivanje vlažnosti vazduha, odnosno za tamošnje tropske klimatske uslove.

Američko vazduhoplovstvo je od septembra 1966. instaliralo elektronske računare sistema Burroughs B263 u nekoliko američkih baza u Vijetnamu.

Američka mornarica takođe upotrebljava u velikoj meri elektronske računare. Tako je mornarički sistem za obradu taktičkih podataka instaliran 1956. godine, i to za potrebe komandovanja i kontrole na brodovima koji su se nalazili u vodama Vijetnama. Posle nekoliko godina već je pet američkih brodova imalo velike elektronske računare. Međutim, sada dvadeset brodova (nosača aviona, fregata, razarača i krstarica) ima elektronske računare.

Mornarički elektronski sistemi biće prilagođeni i za upotrebu na avionima. Prva borbena eskadrila aviona tipa A-7-A Corsair biće upotrebljena za borbena dejstva i snabdevena „malim crnim kutijama“, u stvari, delovima elektronskih uređaja, koje će omogućiti potpuno automatsko sletanje po svakom vremenu; ove avione navodiće elektronski računari na nosačima aviona. Tako mornarica pomoću elektronskih računara uvodi kontrolu aviona, amfibijskih i rečnih operacija, vazdušnog saobraćaja i protivpodmorničkog dejstva. Sveobuhvatnost i kompleksnost elektronskih računara na brodu daju svakom operativnom oficiru celokupnu sliku borbene situacije, a ujedno mu omogućavaju izbor

potrebnih informacija radi izvršavanja posebnih dužnosti, počev od određivanja aviona za napad, pa do razvijanja i upotrebe projektila brod — vazduh, odnosno do brže upotrebe protivpodmorničkih sredstava.

PLANOVI PENTAGONA ZA RAZVOJ ELEKTRONSKIH RAČUNARA

Za potrebe američke armije Pentagon razvija nov elektronski sistem, poznat kao projekt Mallard. To je, u stvari, objedinjen taktički sistem veza, sličan instaliranim sistemima u SAD, Kanadi i Australiji. Predviđa se da sistem Mallard bude završen sredinom 1970. godine; on će se koristiti svim metodima prijema i odašiljanja podataka i poruka, a biće povezan sa taktičkim operativnim računarima borbenih jedinica. Njegove mogućnosti rada biće veoma velike, od jednostavnih pisanih poruka do usmenih putem radija (sa automatskim uključivanjem). Pored toga, biće povezan sa digitalnim primo-predajnim sistemima, a nije isključena i njegoova sposobnost prijema signala sa satelita.

Kako se ističe u člancima, velika prednost sistema Mallard sastoji se u izgradnji lakih pokretnih uređaja za automatsko uključivanje i brz prijem podataka; planira se njegovo korišćenje na nivou bataljona, a možda će biti pušten i do pojedinog vojnika.

U međuvremenu američka armija prelazi i na upotrebu novih sistema i to:

- taktičko-operativnog sistema (TOS),
- taktičkog sistema za upravljanje vatrom (TACFIRE),
- borbenog sistema za neposrednu podršku jedinice (Cs₃).

Sve je ove sisteme instalirala i ispitivala do kraja 1967. godine američka 7. armija u Evropi. Primena taktičko-operativnog sistema u jedinicama američke armije predviđa se za sredinu 1970. godine.

Taktičko-operativni sistem sačinjavaju: centralni računar u diviziji, u korpusu i na nivou armije, kao i ulazno-izlazni uređaji u nižim jedinicama (oni treba da omoguće borbenim jedinicama odašiljanje i prijem informacija). Ovaj sistem treba da obezbedi komandantima obaveštajne podatke (o neprijateljskim snagama i o toku borbe), operativne podatke, zatim podatke o rasporedu snaga, vremenskim uslovima, stanju savezničkih armija, pokretu trupa, koordinaciji vatre za podršku (analiziranje podataka o ciljevima i stanju jedinice za podršku), o preprekama kao što su minska polja i sl.

Kod projektovanja, razvoja i izrade TOS-a zamišljeno je da ovaj sistem treba da zadovolji potrebe i zahteve komandanata i jedinica, što predstavlja kompleksan problem. Naime, već je postala tradicija da operativni i obaveštajni oficiri daju podatke i predloge svojim komandantima koji, na osnovu toga, donose odluku. Poznato je da ljudski faktor predstavlja glavni element prilikom donošenja odluke. Komandanti (što je čisto individualna stvar) mogu različito prići faktorima koji utiču na borbenu situaciju. Sasvim je razumljivo što se situacija kod jedne jedinice razlikuje od one kod druge. Različiti su uslovi na pojedinim vojištima, konfiguracija zemljišta, kao i vremenski uslovi.

Ovaj sistem treba takođe da pomogne komandantima prilikom izbora radio-frekvencije na kojoj će raditi, kod analize ciljeva, izrade plana nuklearnog razvoja i ispitivanja situacije i stanja kod neprijatelja.

Taktički sistem za upravljanje vatrom (TACFIRE) ima sledeće funkcije:

raspolože potrebnim podacima za sve jedinice koje učestvuju u vatri, uključujući njihovu namenu, lokaciju, snagu vatre, tipove i količinu raspoložive municije;

priprema kompletan plan i proračun vatre, uključujući predlog za jedinicu koja treba da otvori vatru, broj granata, tipove municije i punjenja i vreme kada svaki cilj treba da bude napadnut;

raspolože tačnim i ažurnim podacima o artiljerijskim ciljevima; omogućava mere zaštite kao što su ograničenja određena državnom granicom, nevatrene linije i zaštitne linije trupa;

omogućava pregledne podatke obaveštajnim centrima u divizijskoj artiljeriji, prenosi kontrolne podatke, ponovo obrađuje pregledne podatke, ustanovljava zajedničke numeričke mreže, održava uredne liste i artiljerijske proračune;

prihvata meteorološke izveštaje i automatski prima i ažurira sve primljene podatke;

obavlja taktičku i tehničku kontrolu vatre.

Taktički sistem za upravljanje vatrom instaliraće se u bataljonu, divizijskoj i korpusnoj artiljeriji. Taj sistem pomaže da se više podataka dobije u cilju i da se — pomoću veza sa mikrofonskim i radio-uređajima koji su povezani sa vatrenim položajem — brže prenose podaci artiljerijskim osmatračnicama. On će služiti za određivanje vatrenog dejstva, a saobraćaće pomoću radija sa numeričkim kodom elektronskog računara koji je instaliran u pozadini.

Elektronski računar treba da odredi plan vatrenog dejstva na dijagramskoj mapi i da predloži koja će baterija otvoriti vatru.

Za borbeni sistem za neposrednu podršku jedinica predviđa se objedinjavanje podataka pozadinskog obezbeđenja i personalnih podataka u centralnom računaru u Fort Hudu, u Teksasu, do kraja 1967. godine. Ovaj sistem treba da omogući komandantima uvid u stanje jedinica za podršku i njihovo snabdevanje sanitetskim potrebama, tehničkim sredstvima za održavanje, transportnim sredstvima, kao i uvid u plate i personalne podatke.

DALJI RAZVOJ ELEKTRONSKIH RAČUNARA

Naglim porastom primene elektronskih računara u vojne svrhe stvoren je problem školovanja i obuke rukovodećeg kadra. Programiranje jezikom elektronskih računara nije bilo u koraku sa njihovim razvojem i proizvodnjom. Osim toga, tehničko osoblje koje je školovano da rukuje kompjuterima nema dovoljno znanja o taktici, a bilo bi neceleshodno da se taktičari koriste kao tehničari.

Međutim, američka armija, mornarica, vazduhoplovstvo i mornarička pešadija nastoje da poboljšaju ovu situaciju slanjem velikog broja oficira na školovanje i obuku za korišćenje kompjutera. Tako, na primer, pomenuti general Grin zahteva od svih generala u mornaričkoj pešadiji da uče principe i tehniku rada elektronskih računara. Prema izjavi predstavnika Pentagona, dobar broj oficira je već obučen u rukovanju elektronskim računarima koji su namenjeni bojištu.

U vezi sa upotrebom jezika kompjutera, nekoliko američkih kompanija izradilo je, pod pokroviteljstvom Pentagona, kompjutere koji prihvataju jednostavne engleske rečenice u vidu pitanja i odgovora. Ovim je postignuto da elektronski računar može da prima „prirodan tekst”, a podaci su bazirani dovoljno široko da mogu sastaviti odgovore na jednostavnom jeziku.

Veliki deo istraživanja koje sprovodi Pentagon, preko Agencije za projektovanje i unapređivanje istraživanja, posvećen je povećavanju brzine rada elektronskih računara. Tako je u toku poslednje četiri godine razvijena i treća generacija sistema elektronskih kompjutera sa velikim „intelektualnim” mogućnostima.

Američka kompanija Burroughs koja proizvodi kompjutere ima ugovor da izradi elektronski kompjuter Illiac IV i da za 500—700 puta poveća brzinu obrade podataka od one kod postojećih kompjutera, a za više od 100 puta od brzine bilo kojeg elektronskog kompjutera koji je sada u razvoju.

Postoji velika trka u razvoju i izradi standardnog kompjutera koji treba da bude univerzalan — za svaku namenu. Takav kompjuter treba da obezbedi najvišim rukovodiocima maksimalnu „vidljivost” i da in osposobi za razmatranje čak i događaja koji tek treba da uslede.

Uvođenje elektronskih kompjutera zahteva stvaranje vojnog rukovodioca novog profila; ono će se odraziti i na komandovanje, jer će se neke nadležnosti komandanata znatno smanjiti — što će im omogućiti koncentrisanje na najvažnije zadatke njihovih jedinica.

I. B.

VOJNI GLASNIK Br. 5/68.

Grupa autora: *O razvoju pedagogije i andragogije u armiji*
Pukovnik Jovan Nedović: *Snadbevanje taktičkih jedinica u borbi*
Major Stevo Marunić: *Nastavnik u vojnoj školi i reforma vojnog školstva*
Potpukovnik Zdravko Erić: *Upravljanje i rukovanje vatrom diviziona*
Potpukovnik Andrija Forjan i major Ljubomir Đokić: *Organizacija skel-
skog mesta prelaza*

Kapetan I kl. Todor Mirković: *Dejstva specijalnih snaga SAD u Južnom
Vijetnamu*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i druge interesantne priloge kao i
rubrike „Prikazi knjiga“ i „Iz inostranih armija“, kao i „Taktičko-tehničke i
druge novosti“.

VOJNI GLASNIK Br. 6/68.

Pukovnik Jovan Nedović: *Sistem dotura i pokretljivost taktičkih jedinica*
Potpukovnik Vinko Krmelj: *Uvežbavanje borbenih dejstava u rejonima
nuklearnih udara*

Potpukovnik Dušan Špadijer: *Gađanje niskoletecih aviona i helikoptera
pešadijskim naoružanjem*

Potpukovnik Todor Pejović: *Negovanje tradicija i vaspitanje mladih
generacija*

Kapetan I kl. Milan Stokić: *Metoda laboratorijsko-eksperimentalnog ra-
da u obuci*

Potpukovnik dr Dragoljub Petrović: *Barutni gasovi i ventilacija u ten-
kovima*

Pored ovoga, *Vojni glasnik* donosi i druge interesantne priloge, kao i
rubrike „Iskustva iz NOR-a“, „Sa vijetnamskog ratišta“, „Iz inostranih armija“,
kao i „Taktičko-tehničke i druge novosti.“

VAZDUHOPLOVNI GLASNIK Br. 2/68.

Pukovnik Stevan Roglić: *Položaj raketnih jedinica PVO*

Potpukovnik Janez Jan: *Usavršavanje sredstava za izvidanje iz vazduha*

Potpukovnik Momčilo Đurić: *Neka iskustva o upotrebi helikoptera*

Kapetan I kl. Jovan Vasović: *Aktiviranje pitomaca u procesu nastave*

Pored ovoga, *Vazduhoplovni glasnik* u ovom broju donosi i uobičajene
rubrike „Iz stranih RV“ i „Vesti i novosti“.

MORNARIČKI GLASNIK Br. 2/68.

Admiral Mate Jerković: *Sto brojeva „Mornaričkog glasnika“*

Viceadmiral Branko Mamula: *Operatika pomorskih snaga* (prilog dis-
kusiji)

Kapetan fregate Ljubiša Mihajlović: *Pogledi na zadatke i mogućnosti savremenih ratnih mornarica*

Major inž. Petar Petrošanec: *Uticaj nuklearne eksplozije u atmosferi i na prostiranje radio-talasa*

Kapetan bojnog broda u penz. Slobodan Petrović: *Protivelektronska dejstva*

Pored ovoga *Mornarički glasnik* u ovom broju donosi i uobičajene rubrike „Iz naše pomorske prošlosti“, „Iz vojnopomorske literature“, „Iz nauke i tehnike“, „Vesti i novosti“ i „Bibliografija“.

VOJNOISTORIJSKI GLASNIK Br. 3/68.

Miroslav Nikolić: *Akcije solidarnosti jugoslovenskog proletarijata sa revolucijama u Rusiji i Mađarskoj*

Petar Stojanov: *Antiratno raspoloženje na frontu u Makedoniji krajem 1917. i tokom 1918. godine*

Zoran Lakić: *Proslave oktobarske revolucije u Crnoj Gori*

Slavko F. Odić: *Porast političkog uticaja i oružanih snaga NOP Jugoslavije u vrijeme I zasjedanja AVNOJ-a*

Potpukovnik Muharem Kreso: *Stvaranje regularne vojske — etapa u razvoju JNA*

General-major Dušan Švara: *Borbe 9. korpusa za oslobođenje Trsta i Slovenačkog primorja*

A. J. Pisarev: *Okupacije Srbije i Crne Gore 1915—1918. godine*

Dr Gavro Škrivanić: *Turski pohod protiv Ugarske i osvajanje Beograda 1521. godine*

Pored ovoga, *Vojnoistorijski glasnik* u ovom broju donosi i rubrike „Prilozi“, „Kritike i prikazi“, „Informacije“ i „Bibliografija“.

VOJNOSANITETSKI PREGLED Br. 3/68.

R. Kaljalović i sr.: *Naša iskustva sa određivanjem aktivnosti serumske aldolaze u dijagnostici virusnog infektivnog hepatitisa*

D. Petrović i sar.: *Profesionalna oštećenja u radio-telegrafista*

Ř. Azanjac i sar.: *Difuzna intersticijalna plućna fibroza*

Å. Marjanović i sar.: *Epidemija šarlaha praćena reumatskom groznicom*

M. Černič: *Sadašnje stanje transplantacije bubrega*

Č. Krstić: *Odabiranje dobrovoljnih davalaca krvi*

Pored ovoga, *Vojnosanitetski pregled* u ovom broju donosi i rubrike „Kazuistika“, „Seminar praktičnog lekara i farmaceuta“, „Kongresi i konferencije“ i „Referati“.

VOJNOSANITETSKI PREGLED Br. 4/68.

M. Radotić: *Prilog vojnomedicinskoj sistematizaciji dijagnostike akutne radijacione bolesti na prednjim etapama evakuacije*

Đ. Heneberg i sar.: *Krimska hemoragična groznica u Jugoslaviji*

B. Petrović Poljak i sar.: *Profesionalne dermatoze u oklopnoj jedinici*

M. Antić: *Neki aspekti kontrolisanog kliničkog opita u internoj medicini*

D. Đorđević: *Bioelektrični potencijal mozga pod dejstvom psihofarmaka*

Pored ovoga, *Vojnosanitetski pregled* u ovom broju donosi i uobičajene rubrike „Kazuistika“, „Seminar praktičnog lekara“, „Kongresi i konferencije“, „Izveštaji s puta“, „Prikazi knjiga“ i „Referati“.